

увеличение зарплаты, а также улучшение условий труда и качества жизни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. International Migration Report 2015// [Електронний ресурс]. URL: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf
2. Міграція в Україні: факти та цифри (2014 р.) / Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні [Електронний ресурс]. URL: http://iom.org.ua/pdf/Facts&Figures_b5_ua_f.pdf
3. Статистика МОМ станом на 30 вересня 2014 р. [Електронний ресурс]. URL: iom.org.ua/sites/default/files/iom_vot_statistics
4. Нітова М. А. Особливості міграції населення України// [Електронний ресурс]. URL: http://www.rusnauka.com/36_NIO_2008/Economics/39187.doc.htm
5. Корнецька М.І. Трудова міграція України: позитивні та негативні наслідки// [Електронний ресурс]. URL: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66698.doc.htm
6. Астахова О.В. Трудова міграція та її соціально-економічні наслідки// [Електронний ресурс]. URL: <http://ndl-sd.ipk-dszu.kiev.ua/wp-content/uploads/2012/12/%D0%A2%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%BC%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf>
7. Безробітне населення (за методологією МОП) за тривалістю незайнятості у 2010-2015 рр. // [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Офіційний сайт статистичної організації Європейської комісії [Електронний ресурс]. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>
9. Єлісеєва Л. В. Проблеми внутрішньої міграції в Україні// [Електронний ресурс]. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_S21P03=FILE=&_S21STR=eui_2015_1_13

УДК 658.336

АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В РАМКАХ УПРАВЛІННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ

Л.І. Жердєва, Л.Л. Гевлич

Анотація. У статті розглянуті підходи до оцінки кредиторської заборгованості підприємства з точки зору управління нею, обґрунтована необхідність її аналізу, запропоновані джерела інформації та напрями такого аналізу. З метою розробки ефективних методів управління кредиторською заборгованістю наведена класифікація факторів впливу на неї, запропоновано використання інструменту стратегічної діагностики підприємства для кількісної оцінки якісних явищ, заявлені напрями подальших досліджень.

Ключові слова: кредиторська заборгованість, управління зобов'язаннями, аналіз, фактори середовища, стратегічна діагностика.

В сучасній економічній літературі наявність у підприємства кредиторської заборгованості оцінюється дуже неоднозначно. Оскільки вона впливає на величину оборотного капіталу компанії, дозволяє ефективно використовувати тимчасово вільні кошти і не допускати появи безнадійних боргів, особливої актуальності набуває питання раціонального управління та аналізу кредиторської заборгованості. Тому одним з головних завдань, які постають перед управлінською ланкою вітчизняних підприємств, є постійний моніторинг розмірів кредиторської заборгованості, строків погашення, аналіз її структури та факторів впливу на її зміни.

Дослідження теоретичних та практичних проблем з управління кредиторською заборгованістю проводили такі вчені, як С.Л. Береза, Ю. Брігхем, Л.В. Гуцаленко, Д. Маршал, Н. Ізмайлова, Є.

Жуков, А.М., Максимова, Н.Л. Марусяк, М. Лаврик, Д. Маршал, В.О. Шевчук, А.Д. Шеремет, М.Я. Яструбський та інші [1-3]. Однак в цих працях недостатньо детально розглянуті механізми практичного управління такою заборгованістю.

Метою статті є дослідження напрямів аналізу кредиторської заборгованості в рамках управління нею на підприємствах.

Розрахунки з контрагентами є важливою складовою фінансово-економічної діяльності будь-якого підприємства. Вони нерозривно пов'язані з вхідними та вихідними грошовими потоками, які складають основу процесу забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання. Затягування строків отримання платежів та погашення зобов'язань призводить до сповільнення операційного циклу та зниження ділової активності підприємства. Крім того, вартість грошей з урахуванням фактора часу має тенденцію до зниження, що, в свою чергу, негативно впливає на їх покупну спроможність і призводить до скорочення ресурсів підприємств [4]. Отже, кредиторська заборгованість має великий вплив на фінансові результати та успішну діяльність підприємства взагалі. Тому для ефективного управління зобов'язаннями важливо сформулювати правильне управлінське ставлення до них.

В економічній літературі існують два взаємопов'язаних погляди на наявність у підприємства кредиторської заборгованості:

- позитивний - кредиторська заборгованість дає можливість тимчасово використовувати кошти інших підприємств в господарському обороті;
- негативний - збільшення кредиторської заборгованості означає зростання зобов'язань підприємства, при невиконанні яких у встановлені терміни і в повному обсязі підприємство може опинитися на порозі банкрутства згідно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [5]). Крім того, збільшення кредиторської заборгованості призводить до уповільнення оборотності коштів в розрахунках та зменшення платоспроможності суб'єкта господарювання.

Для зваженої оцінки зобов'язань підприємства в рамках управління ними головну роль грає своєчасність отримання достовірної та повної інформації для аналізу заборгованості, основні джерела формування якої представлені на рис. 1.

Рис. 1. Основні джерела формування інформації для аналізу зобов'язань

Важливими напрямками аналізу є визначення:

- співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості;
- тривалості обороту заборгованостей;
- змін у структурі кредиторської заборгованості;
- причин кожного виду заборгованості;

- факторів впливу середовища.

Дебіторська та кредиторська заборгованості є складовими, відповідно, оборотних активів і поточних пасивів, в деяких галузях їх обсяг сягає 40-50% [6]. Це означає, що достовірність та точність даних показників необхідні для забезпечення достовірності фінансової звітності в цілому. Також вони безумовно впливають на такі показники, як ліквідність, майновий стан, платоспроможність, робочий капітал, фінансову стійкість та ін. Тому перед підприємствами часто постає питання: краще, коли дебіторська заборгованість перевищує кредиторську чи на навпаки?

З точки зору відволікання засобів з обороту, звичайно, погано, якщо дебіторська заборгованість перевищує кредиторську, а з точки зору безоплатного джерела, кращим буде перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською. Тому з точки зору майбутніх вигід краще, якщо кредиторська заборгованість перевищує дебіторську, але ця різниця є незначною, бо ставка підприємства на зобов'язання може призвести до накопичення боргів та проблем з платоспроможністю. Тому, у даному випадку дослідження необхідно поглиблювати до аналізу оборотності кредиторської заборгованості, змін у структурі та її динаміки.

В сучасних економічних умовах для підприємства є неможливим повне уникнення заборгованості. Для того, щоб мінімізувати негативний вплив кредиторської заборгованості на фінансово-майновий стан суб'єкта господарювання, її обсяг необхідно утримувати в межах певного допустимого значення, на величину якого впливає низка факторів. Для ефективного управління кредиторською заборгованістю необхідно зосередити увагу саме на характері впливу факторів, які зумовили виникнення та існування зобов'язань. Це пояснюється тим, що управління, спрямоване на мінімізацію негативних факторів впливу, є більш дієвим, ніж ліквідація вже виниклих явищ. Тож, для аналізу та упередження цих негативних подій необхідно систематизувати найвпливовіші та найрозповсюджені з них – табл. 1 [7].

Виходячи з класифікації, очевидно, що безпосередньо підприємство може впливати на фактори мікросередовища, бо вони є повністю підконтрольними. На фактори мезооточення підприємство може впливати лише опосередковано у частині формування ділових відносин з відповідними контрагентами. А що стосується факторів макросередовища, підприємство не в змозі їх контролювати чи змінювати, тому може лише пристосовуватися до їх динаміки.

Таблиця 1

Класифікація факторів, що впливають на заборгованість підприємства

Класи факторів	Підкласи факторів	Приклади прояву факторів
Макросередовище	Економічні	стан економіки в державі та світі; специфіка ринку сировинних ресурсів підприємства; обсяг ринку збуту продукції підприємства; кон'юнктура ринку кредитування; розвиток кредитних відношень та ін.
	Політико-правові	податкова система в державі; державна політика у сфері оплати праці; політика держави щодо розвитку у галузі; політика у сфері державного соціального страхування та ін.
Мезооточення	Покупці	кількість покупців та їх платоспроможність; характер взаємовідносин.
	Постачальники	кількість постачальників; їх фінансово-майновий стан; рівень економічної довіри; характер взаємовідносин; політика кредитування своїх покупців.

Мікросередовище	Фінансово-майнові	величина та структура активів підприємства, політика їх фінансування; величина та структура пасивів; ліквідність та платоспроможність; види розрахункових відносин; сума прибутку, політика його розподілу та ін.
	Маркетингові	маркетингова політика підприємства; політика кредитування покупців; обсяг реалізації товарів, робіт, послуг.
	Виробничі	період життєвого циклу виробництва; обсяги виробництва; вид продукції та структура її собівартості.
	Кадрові	чисельність працівників; рівень заробітної плати; якісний склад персоналу та ін.

В рамках дослідження пропонується використання інструментарію стратегічної діагностики підприємства, що дозволяє перевести якісні характеристики оцінки факторів у кількісні показники їх впливу на результати фінансового стану та діяльності суб'єкта господарювання [8]. В математичному вигляді стратегічна діагностика представляється у вигляді функції залежності її результатів від чинників трьох типів – макро–, мезо– та внутрішнього середовища, вплив яких описується складними показниками, взаємозалежними та взаємовпливаючими один на одного:

$$SD = f(a_1, a_2, \dots, a_n, b_1, b_2, \dots, b_m, c_1, c_2, \dots, c_k), \quad (1)$$

де SD – результат стратегічної діагностики;

$a_1, a_2, \dots, a_n$ – чинники макросередовища;

$b_1, b_2, \dots, b_m$ – чинники мікросередовища;

$c_1, c_2, \dots, c_k$ – чинники внутрішнього середовища.

Такий запис дає уявлення про залежність процесу діагностики, а відповідно, і оцінки впливу факторів на результати діяльності підприємства, від певних величин, але не може характеризуватися більш чітко, як пропорційна, експоненційна чи будь-яка детермінована залежність.

Таким чином, можна зробити висновок, що для успішного управління кредиторською заборгованістю необхідним є застосування інструментарію стратегічної діагностики в рамках управлінського аналізу. Напрямом подальших досліджень буде розробка методів усунення негативного впливу факторів на рівні мікросередовища та мезооточення, а також ефективної адаптації підприємства до впливу факторів макросередовища.

Аннотация. В статье рассмотрены подходы к оценке кредиторской задолженности предприятия с точки зрения управления нею, обоснована необходимость ее анализа, предложены источники информации и направления такого анализа. С целью разработки эффективных методов управления кредиторской задолженностью приведена классификация факторов влияния на нее, предложено использование инструмента стратегической диагностики предприятия для количественной оценки качественных явлений, заявлены направления дальнейших исследований.

Ключевые слова: кредиторская задолженность, управление обязательствами, анализ, факторы задолженности, стратегическая диагностика.

Abstract. The article deals with approaches to the evaluation of accounts payable of the enterprise from the point of view of her management, the necessity of its analysis, the proposed sources and destinations of such analysis. The article examines effective management of payable. The present study developed a classification of the factors of influence on her, suggested the use of a strategic diagnostic of enterprises for quantify qualitative phenomena, directions for further research are stated.

Keywords: payable, liabilities management, analysis, factors of receivables and payables, strategic diagnosis.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ізмайлова Н.В. Стан та тенденції дебіторської та кредиторської заборгованості: макроекономічний аспект / Н.В. Ізмайлова // Формування ринкових відносин в Україні. — 2008. — №4. — 12—17 с.
2. Гуцаленко Л. В., Шадурська Л. І. Організація контролю дебіторської і кредиторської заборгованості господарюючого суб'єкта // Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 5 (20). — Ч. 1. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2008_5_1/zbirnuk_O_FN_5_1_116.pdf.
3. Марусяк Н. Л. Дебіторська та кредиторська заборгованості як основні регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства / Н. Л. Марусяк // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 2. — Т. 2. — С.139–142
4. Долбнєва Д.В. Шляхи удосконалення обліку розрахунків з контрагентами.[Електронний ресурс] / Д.В. Долбнєва // Економіка, управління, фінанси: теорія і практика - 2015. — Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/eko/12oct2015/23.pdf>.
5. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України № 2343 від 14.05.1992 р. станом на 01.04.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
6. Зеленко С.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю за товари, роботи та послуги / Зеленко С.В. // Економічні науки. – 2014. – № 11 (41). – С.65 - 71.
7. Кузьмін О. Є. Фактори впливу на заборгованість підприємства та їх класифікація / О. Є. Кузьмін, О. Б. Волович // Бізнес інформ – 2013. – № 1. – С.200 – 204.
8. Гевлич Л.Л. Стратегічна діагностика підприємства / Л.Л. Гевлич. - Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2007. – 199 с.

УДК: 332.72

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ ТА ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

А.С. Іщук, Н.Ю. Іщук

Анотація. У статті розглянуто поняття ринку землі, особливості та наслідки проведення земельної реформи в Україні, проаналізовано основні положення та недоліки чинного Земельного кодексу. Досліджено сучасний стан ринку землі в Україні та Вінницькому регіоні, та виявлено, що необхідно вилучати з інтенсивного обробітку деградовані малопродуктивні землі, і значна роль в цьому процесі належить як державі, так і органам місцевого самоврядування.

Ключові слова: ринок землі, компоненти ринку землі, фактори деградації, децентралізація, перспективні напрями.

Вступ. Розвиток суспільства завжди був тісно пов'язаний із землею, яка і на сьогодні залишається основним ресурсом людства. Завдяки використанню землі населення планети забезпечується продуктами харчування, а також є джерелом суспільного багатства. Проблематика формування ринку землі належить до числа найбільш важливих сфер державної економічної політики. Вона впливає практично на усі сфери суспільно-економічного життя: від виробництва сільськогосподарської продукції до збереження ландшафтного різноманіття.

Проблеми регулювання ринкових земельних відносин в Україні розглядаються у працях таких дослідників як С.М. Белінська, В.М. Будзак, Ю.Д. Гуцуляк, А.С.Даниленко, Д. П. Задорожна, В.М. Заяць, А.Ф. Косік, Т.М. Ліщенко, Ю.М. Палеха, І.А. Розумний, П.Т. Саблук, А.Я. Сохнич, М.О. Тонюк, О.М. Шпичак, А.Д. Юрченко та інших. Проте недостатня кількість публікацій щодо сучасного стану та проблем формування ринку землі з врахуванням нових обставин господарювання зумовила актуальність нашого дослідження.

Мета статті полягає у виявленні основних проблем формування ринку землі в Україні та Вінницькій області та перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Ринок землі можна визначити як сукупність юридично-правових і економічних відносин, що виникають між суб'єктами в процесі обігу земельних ділянок: їх оренди, обміну, купівлі-продажу, застави, дарування і спадкування. Повноцінний ринок землі має включати: